

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ADALET

**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE CEZA
HUKUKU İŞLEMLERİ**

Ankara, 2016

- Bu modül, Mesleki Ve Teknik Eğitim Okul / Kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
1. CEZA HUKUKU	2
1.1. Ceza Hukuku İşlemleri.....	2
1.2. Ceza Hukukunun Kaynakları	3
1.2.1. Ceza Hukukunun Temel Kaynakları	4
1.2.2. Ceza Hukukunun Yardımcı Kaynakları.....	5
1.3. Ceza Hukukunda Temel İlkeler	7
1.3.1. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi	7
1.3.2. Kusursuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi	8
1.3.3. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi.....	8
1.3.4. Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik İlkesi	8
1.3.5. İnsan Haysiyetinin Korunması İlkesi.....	9
1.4. Ceza Hukuku Kavramları.....	9
1.4.1. Suç Kavramı	9
1.4.2. Ceza Kavramı	9
1.4.3. Kast ve Taksir Kavramları.....	10
1.4.4. Teşebbüs Kavramı	10
1.4.5. İştirak Kavramı	10
1.4.6. Gönüllü Vazgeçme	11
1.4.7. Etkin Pişmanlık.....	11
1.4.8. Haksız Tahrik	11
1.4.9. Zorunluluk Hali (İztırar)	12
UYGULAMA FAALİYETİ	13
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	14
ÖĞRENME FAALİYETİ-2.....	16
2. CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU	16
2.1. Ceza Muhakemesi Hukuku Hakkında Genel Bilgiler	16
2.2. Ceza Muhakeme Hukukunun Amacı	16
2.3. Ceza Muhakemesinin Evreleri	17
2.3.1. Soruşturma Evresi.....	17
2.3.2. Kovuşturma Evresi	18
2.4. Ceza Muhakemesine Hâkim Olan İlkeler	19
2.4.1. Hukuk Devleti İlkesi.....	19
2.4.2. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi	19
2.4.3. Delil Serbestisi İlkesi.....	19
2.4.4. İnsan Şeref ve Haysiyetine Saygı	19
2.4.5. Kıyas Yapılabilmesi.....	20
2.4.6. Bağımsız ve Tarafsız Hâkim İlkesi.....	20
2.5. Yargılamaya İlişkin İlkeler	20
2.6. Ceza Muhakemesinde Kişiler	22
2.6.1. Hâkim	22
2.6.2. Savcı	22
2.6.3. Sanık	23
2.6.4. Tanık.....	23

2.6.5. Katılan	24
2.6.6. Bilirkişi	24
2.7. Mahkeme Kararları	24
2.8. Koruma Tedbirleri.....	27
2.8.1. Yakalama ve Gözaltı.....	27
2.8.2. Tutuklama.....	27
2.8.3. Adli Kontrol.....	28
2.8.4. Arama	28
UYGULAMA FAALİYETİ	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
ÖĞRENME FAALİYETİ-3.....	32
3. İLAM VE İNFAZ İŞLEMLERİ.....	32
3.1. İlam Kavramı	32
3.2. İlamın Şekli.....	33
3.3. İlam Çeşitleri.....	36
3.3.1. Hapis Cezalarına İlişkin İlamlar	36
3.3.2. Para Cezalarına İlişkin İlamlar	37
3.3.3. Güvenlik Tedbirleri	37
3.4. Ceza ve İnfaz İşlemleri	38
3.4.1. Kavramlar	38
3.4.2. İnfaz İşlemleri.....	38
3.4.3. İnfazın Temel İlkeleri	39
3.4.4. İnfaz Kurumları Türleri ve Çeşitleri	39
3.4.5. Ceza İnfaz Kurumlarının Türleri	40
3.4.6. Niteliklerine ve Kapasitelerine Göre Cezaevleri	41
3.4.7. İnfazı Sona Erdiren Haller	43
3.4.8. İnfaz İşlemi Birimleri	46
UYGULAMA FAALİYETİ	48
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	49
MODÜL DEĞERLENDİRME	50
CEVAP ANAHTARLARI.....	54
KAYNAKÇA.....	56

AÇIKLAMALAR

ALAN	Adalet
DAL	İnfaz Koruma
MODÜLÜN ADI	Ceza Muhakemesi Hukuku ve Ceza Hukuku İşlemleri
MODÜLÜN SÜRESİ	40/34
MODÜLÜN AMACI	Bireye/öğrenciye Ceza Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukuku işlemlerini yerine getirmek ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmaktır.
MODÜLÜN ÖĞRENME KAZANIMLARI	<ol style="list-style-type: none">1. Ceza Hukuku işlemlerini yerine getirebileceksiniz.2. Ceza Muhakemesi Hukuku işlemlerini yerine getirebileceksiniz.3. İlamat ve infaz işlemlerini yerine getirebileceksiniz
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Modülün işleneceği ortamda, konuyla ilgili ders kitapları, yardımcı kaynaklar, bilgisayar ve internet ağı Donanım: Kırtasiye malzemesi, bilgisayar ve internet ağları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Hukuk kurallarını insanlar oluşturduklarına göre bu yolla kurulan sistemin de insanı ve onun haklarını ön plana alan ilkeleri içermesi gerekir. Bunu yapmayan bir hukuk sisteminin çağdaş, demokratik ve insan haklarına saygılı olduğundan söz edilemez. Uluslararası sözleşmeler ve demokratik anayasal kurallar, yasa koyucunun bu alandaki takdir hakkının sınırlarıdır.

Devlet, kuralların ihlal edilip edilmediğini araştırırken bireysel özgürlüklerin zarara uğratılması ihtimalini en aza indirmekle yükümlüdür. Devlet bu görevini yerine getirirken bunu, yasalar özellikle Ceza ve Ceza Muhakemesi Yasaları ile sağlamaya çalışır. Ceza Muhakemesi Yasası, insan haklarının teminat altına alınması açısından en temel yasaların başında gelir. Düzenlediği bütün hususlar, kişi özgürlüğü ve güvenliğini yakından ilgilendiren kanunlardır. Bu hususların iyi bilinmesi, adli yardımcı hizmetler yapan personelin de işlerini kolaylaştıracak, devletin bu işlerini gerçekleştirmesine de büyük bir katkı sağlayacaktır.

Sizlerin mesleki hayatınızda iş ve işlemlerinizi Ceza Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukuku'nun temel kavramlarını bilerek yürütmeniz, işlerinizin daha sağlıklı olması ve temel hürriyetlerin daha teminatlı olarak sağlanması anlamına gelir. Ayrıca bu modül ile kazanacağınız bilgi ve beceriler, çalıştığınız kurumlarda aranılan nitelikte elemanlar olmanızı sağlayacak ve bu konuda kariyer yapma imkânına sahip olacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

ÖĞRENME KAZANIMI

Ceza Hukuku işlemlerini yerine getirebilecek ve Ceza Hukuku ile ilgili temel kavramları açıklayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ceza Hukukunun kaynaklarını araştırarak bilgi notu hazırlayınız.
- Ceza Hukukunun temel kavramlarıyla ilgili beyin fırtınası yapınız
- Ceza mahkemesi hâkimi ile görüşüp bu konu ile ilgili olayları araştırınız.

1. CEZA HUKUKU

1.1. Ceza Hukuku İşlemleri

Ceza hukuku, suç adı verilen insan davranışının yapısını inceleyen ve buna özgü yaptırımlar öngören hukuk dalıdır. Görüldüğü gibi, ceza hukukunun iki temel unsuru suç ve yaptırımdır.

Dar anlamda ceza hukuku, maddi ceza hukuku olarak da adlandırılır, suçları ve yaptırımlarını konu alır. Geniş anlamda ceza hukuku ise, maddi ceza hukukunun yanı sıra, ceza muhakemesi hukuku ve infaz hukukunu da kapsar.

Ceza hukukunun görevi, toplumsal ve sosyal barışı sağlamaktır. Bu görevini kişilerin birbirlerine karşı işlemiş oldukları suçlarda uzlaştırma yoluna giderek yapabilmektedir. İnsanlara eşitlik algısını hukuk yoluyla aşılama ve empati gelişimi sağlayarak suç oluşumunu azaltabilmektedir.

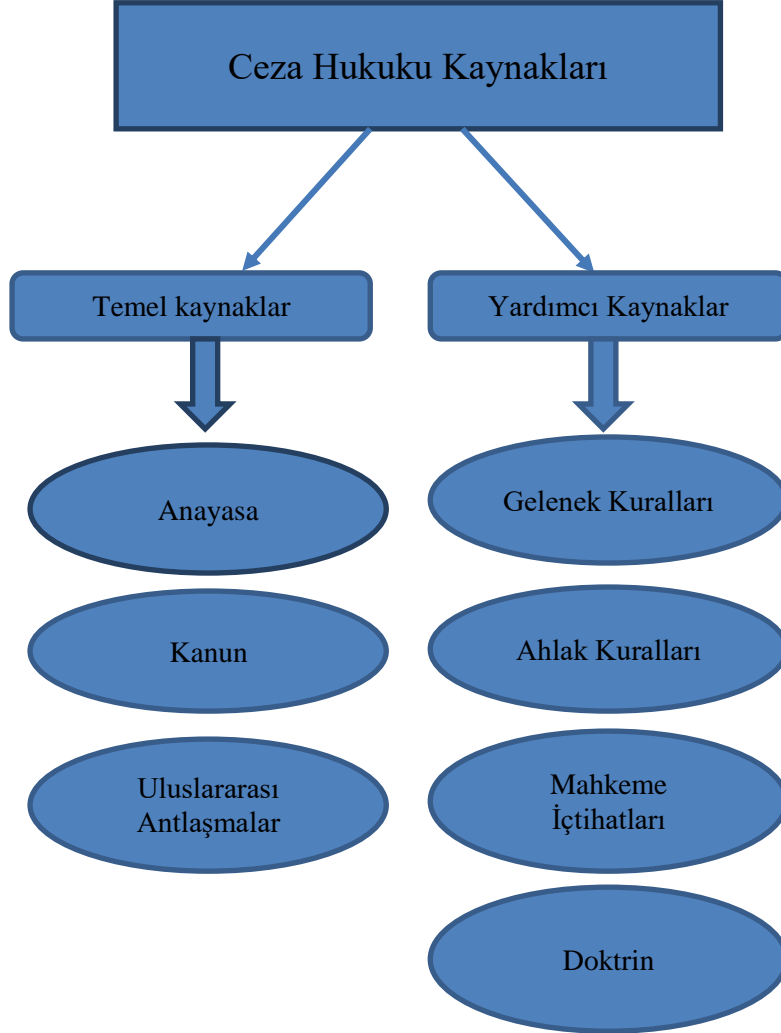
- **Ceza hukukunun iki temel işlevi vardır.**
 - Suçun işlenmesi halinde cezalandırma işlevi, yani cezalandırıcı işlev, bu işlev ile kişiye kanunda suç sayılan fiilleri gerçekleştirme halinde yine kanunda sayılan ceza sınırları ölçüsünce yaptırım uygulanır.
 - Cezalandırma işlevi sırasında toplumu koruyucu işlev, bu işleve örnek olarak ise suç sayılan eylemlerinden dolayı kişiler hapisle tazyik olunmaktadır ve toplum suça tekrar teşebbüs edecek kişilerle aynı ortamda yaşamamaktadır.

➤ **Yeni Türk Ceza Kanununa göre ceza kanununun amaçları:**

- Kişi hak ve özgürlüklerini,
- Kamu düzeni ve güvenliğini,
- Hukuk devletini,
- Kamu sağlığını ve çevreyi korumak,
- Toplum barışını korumak,
- Suç işlenmesini önlemektir.

1.2. Ceza Hukukunun Kaynakları

Ceza hukukunun kaynakları yaptırımlarda kullanılan kuralların nelere dayandığını gösteren öğelerdir. Bu kaynaklar kendi içerisinde temel ve yardımcı kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır.

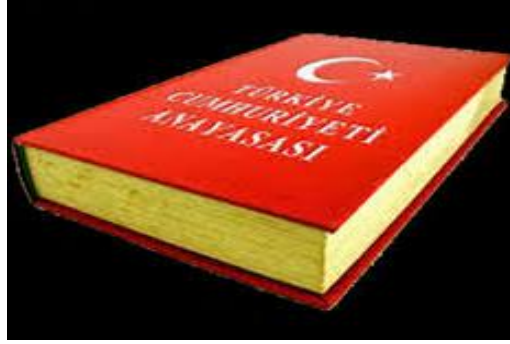

Resim 1.1: Ceza hukuku kaynakları

1.2.1. Ceza Hukukunun Temel Kaynakları

➤ Anayasa

Suç ve ceza, bireylerin hak ve hürriyetlerini sınırlayan kavramlar olduğu için Ceza Hukuku'nun temel ilkeleri Anayasada yer alır. Ceza Hukuku'nun genel çerçevesini Anayasa çizer. Kanun koyucu, ancak bu çerçeve kapsamında ve Anayasada gösterilen biçimde suç ve ceza koyabilir. (Anayasa 38. madde)

Resim 1.2: Anayasa kitapçığı

➤ Kanun

TCK.'nın 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre; “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz*”. Bu maddeden de anlaşılacağı gibi Ceza Hukukunun başlıca kaynağı kanundur. Kanunsuz bir şekilde suç da ceza da oluşturulamaz.

- Ceza Kanunları üç kısımda incelenebilir:
 - **Temel Ceza Kanunu** Türk Ceza Hukuku'nda, ceza kurallarını düzenleyen ana kanun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Genel ve esas kanun olup ceza hükümlerinin uygulanmasında ilk başvurulması gereken metni teşkil eder. Türk Ceza Kanunu'nun amacı; kişi hak ve hürriyetlerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.
 - **Tamamlayıcı Ceza Kanunları** Türk Ceza Kanunu ile aynı andayürlüğe giren 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Ceza Kanunu'nu tamamlayan kanunlardır.
 - **Özel Ceza Kanunları** çeşitli alanlarda, suç ve ceza koyarlar. Bazı özel ceza kanunları ise, sadece suçu tanımlayarak cezasını gösteremez, ceza için Türk Ceza Kanunu'na göndermede bulunur.

➤ Uluslararası Antlaşmalar

1982 Anayasası'nın 90'ıncı maddesinin 5 inci fıkrasında; “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır*” denilmektedir. Bu düzenleme çerçevesinde, uluslararası antlaşmaların da temel kaynaklardan olduğu kabul edilmelidir.

Resim 1.3: Uluslararası antlaşmalar

1.2.2. Ceza Hukukunun Yardımcı Kaynakları

Ceza Hukukunun temel kaynaklarının yanı sıra yardımcı olarak düzenlenen kaynaklarda bulunmaktadır. Bunları gelenek kuralları, ahlak kuralları, mahkeme içtihatları ve doktrin olmak üzere sıralanabilir.

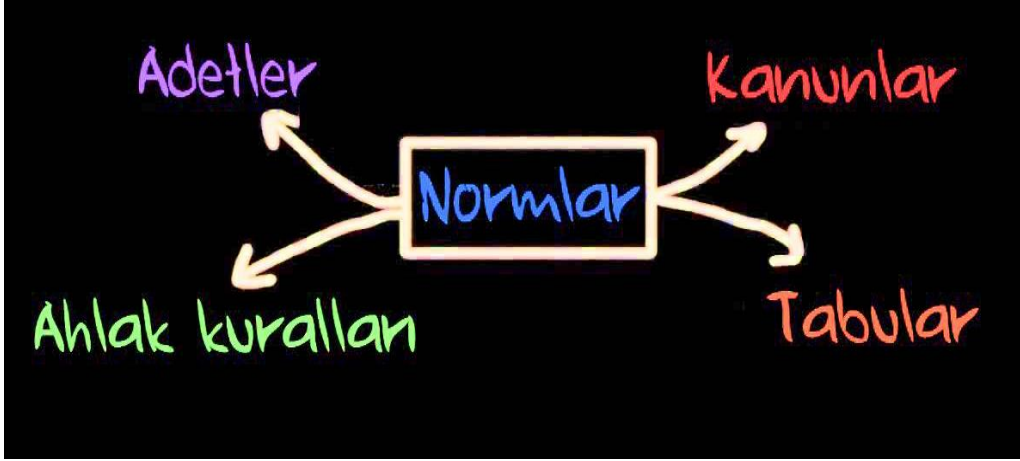
➤ Gelenek kuralları

Sürekli tekrarlanan ve toplumda, uyulmasının zorunlu olduğu inancı yerleşmiş bulunan kurallara, gelenek kuralları denir. Söz gelimi hakaret suçlarında söylenen söz veya bulunan davranışın küçük düşürücü olup olmadığı gelenek kurallarına göre tayin edilir.

➤ Ahlak kuralları

Ahlak kuralları, insanın, iyi hareket etmiş olmak, bizzat kendisinin ve diğer kişilerin insanlığına saygı göstermek için uymak zorunluluğunu hissettiği davranış kurallarıdır. Ahlak kuralları, Ceza Hukuku kuralları gibi toplumda düzeni sağlayan kurallardır. Suçların çoğu, aynı zamanda ahlaka aykırı eylemlerdir.

Ahlak kurallarına örnek olarak kişiye bırakılan bir emanete sahip çıkılması, hasta ziyaretlerine adabınca gidilmesi, trafik kurallarına uyulması gibi birçok yönden oluşturulmuş, toplumumuzca da kabul görmüş kurallar sıralanabilir.

Resim 1.4: Ahlak kuralı

➤ **Mahkeme içtihatları**

İçtihat, mahkemelerce verilen kararlardan doğan objektif hukuktur. Suç yaratan kanunun hükmü genel, soyut ve ortaktır. Uygulamada ortaya çıkan olaylar karşısında hâkimler bu soyut hükümleri uygulayarak kanuna anlam verirler. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, benzer hukuki konularda Yargıtay genel kurullarını, Yargıtay dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar (Yargıtay K. 45/5. madde).

➤ **Doktrin**

Doktrin, hukuki konularda bilimsel araştırma yapan hukuk bilimi mensuplarının ileri sürdükları görüşlerden oluşur. Doktrin belirli bir konu ya da inanç sistemine ilişkin kabul, ilke ve kurallar bütünüdür ve gerçeklerle ilgilenir.

1.3. Ceza Hukukunda Temel İlkeler

Resim 1.5: Ceza hukuku ilkeleri

1.3.1. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi

Yasada gösterilmeyen bir fiil suç oluşturmaz, ayrıca suça sadece yasada belirtilen ceza verilebilir anlamına gelmektedir. Böylece hâkimin suç sayma ve cezalandırma yetkisi sınırlandırılmıştır. Diğer yandan kanunilik ilkesiyle birlikte bireyler devletin suç saydığı fiilleri öğrenme fırsatı elde etmiş olmaktadır.

➤ Kanunilik ilkesiyle birlikte şu sonuçlar çıkmaktadır:

- Örf ve adet ile suç yaratılamaz.
- Ceza hukukunda kıyas yasaktır.(Kıyas hüküm bulunmayan meseleye daha önceden karar verilmiş bir hüküm örnek alınarak onun faydalandığı kanunların emsal alınmasıdır.)
- Ceza Kanunları belirli ve açık olmalıdır.
- Ceza Kanunları geçmişe yürümez .(Lehe olan kanunlarda istisnalar yer almaktadır.)
- İdarenin düzenleyici işlemiyle suç ve ceza yaratılamaz.

1.3.2. Kusursuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi

Failin suç oluşturan bir eylemi gerçekleştirmesinde kusuru olmadıkça, ceza yaptırımına maruz kalamayacağını ifade eden ilkedir. Kusur; bir eylemin isnat kabiliyeti bulunan bir kimse tarafından bilerek ve isteyerek ya da en azından bilerek yapmasıdır. Bilmeden ve istemeden yapılan bir hareketten dolayı kimse cezalandırılmaz.

- Bu ilkenin üç önemli sonucu vardır:
- Kusursuz kişiye ceza verilmez.
 - Ceza failin kusurunun derecesini geçemez.
 - Ceza failin hak ettiği kadar az olamaz.
 - Ceza sorumluluğu bireyseldir. Kimse başkasının fiilinden dolayı cezalandırılmaz. (Anayasa madde: 38)

1.3.3. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi

Türk Ceza Kanununun 20. maddesine göre “ Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri uygulanabilir.” Bu hüküm uyarınca ceza sorumluluğunun kişisel olduğu belirlenmiştir.

1.3.4. Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik İlkesi

Ceza kanunu uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.

T.C.Kanunu 3. maddede “ Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığı ile orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur.” denilerek adalet ilkesine yer verilmiştir.

Resim 1.6: Eşitlik

1.3.5. İnsan Haysiyetinin Korunması İlkesi

Suç işlediği için ceza yaptırımına tabi tutulan kişinin yeniden topluma kazandırılmasını amaç edinen ilkedir. Bu ilke gereği kişi suç işlese de insan haysiyetine yararlı bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilmelidir. Anayasamızın 17. maddesinde: “ Hiç kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz ” hükmü ile insan onurunun korunması güvence altına alınmıştır. Bu amaçla ölüm cezası, kırbaç, taşlama ve sair cezalar kabul edilmemiştir.

1.4. Ceza Hukuku Kavramları

1.4.1. Suç Kavramı

Suç, yanlış ya da zararlı olduğu için yasaklanan ve bazı durumlarda cezalandırılan davranış. Hukuki anlamda suç, bir toplumdaki hukuki kurumlar tarafından ceza veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış fiildir.

Resim 1.7: Suç

1.4.2. Ceza Kavramı

Ceza, toplumca değer verilen yararların önemli derecede ihlaline karşı devletin öngördüğü yaptırımdır. Toplum düzenini bozan kişiye karşı, işlediği fiil sebebiyle toplumun kınama duygusunu belirten bir yaptırımın uygulanması zorunludur. Toplumun kınama duygusunu açıklayan, failin kusuru ile orantılı olarak verilen, kişi üzerinde acı ve ıstırap veren, bozulmuş toplum düzenini eski hâle getirmeyi amaçlayan yaptırım, cezadır.

Bir toplumda, toplumun koymuş olduğu kurallara uygun hareket etmemek suretiyle, topluluk düzenini bozan kimseler bulunabilir. Fakat bilindiği üzere hukuk kurallarının ayırıcı özelliklerinden birisi, bunların devlet gücü ile desteklenmiş olmalarıdır. Hukuk kurallarına aykırı hareket edenlerin bu eylemleri ile toplum düzeni bazen o kadar şiddetli bir şekilde bozulur ki düzen bozucu harekette bulunanların ceza yaptırımına çarptırılmaları gerekir.

1.4.3. Kast ve Taksir Kavramları

Kast, yapılacak olan bir fiilin suç olduğunun bilinerek karşı tarafa zarar vermek amacıyla istendik bir şekilde gerçekleştirilmesidir.

Taksir, Ceza Hukuku anlamında "Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir." (Türk Ceza Kanunu madde: 22/2). Ceza kanununda açıkça belirtilmediği sürece taksirli hareketle işlenen bir fiilden dolayı kimse cezalandırılmaz.

1.4.4. Teşebbüs Kavramı

Teşebbüs, ceza hukukunda failin suç işlemek üzere icra hareketlerine başlamış olmasına karşın elinde olmayan nedenlerle kanuni unsur içinde tanımlanan sonucun gerçekleşmemiş olmasıdır.

Kısaca, ceza hukuku anlamında teşebbüs, subjektif anlamda tamamlanmış, ancak objektif anlamda tamamlanmamış fiildir. Yani fail, ceza kanununda tanımlanan neticenin gerçekleşmesi için elinden geleni yapmış, ancak netice failin iradesi dışındaki nedenlerle gerçekleşmemiştir. Kanuni unsurdaki neticenin gerçekleşmemiş olması nedeniyle teşebbüs edilen fiile Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesi gereğince, tamamlanmış suça oranla daha hafif cezalar verilmektedir.

Teşebbüste işlenebilir bir suç olmalı, fail kasten hareket etmeli, icraya başlanmış olmalı ve fail neticeyi istemesine rağmen bir sebeple sonuç gerçekleşmemelidir.

1.4.5. İştirak Kavramı

Ceza Kanununda belirtilen bir suçun birden fazla fail tarafından işlenmesi halinde çok failli suç, yalnızca bir kimsenin suç işlemesi halinde ise tek failli suç söz konusu olur.

Örnek: Kavga suçu en az iki fail tarafından gerçekleştirilebilen bir suç iken, hırsızlık suçu tek failli bir suçtur.

Örnek: Rüşvet suçu, bir rüşvet alan ve bir de rüşvet veren kimsenin varlığını zorunlu kıldığından çok failli bir suçtur.

İştirak tek failli bir suçun birden fazla kimse tarafından işlenmesidir. İştirak ceza sorumluluğunu genişleten bir kurumdur.

➤ İştirak şartları:

- Birden çok fail olmalıdır.
- Suçun icrasına başlanmalıdır.
- Failleri işlenen suça katkı sağlamalıdır.

- İştirak yalnızca aktif hareketlerle değil ihmali hareketlerle de işlenebilir. (Hırsızla anlaşan güvenlik görevlisinin gece kasaları kilitlememesi suretiyle iştirak etmesi ise ihmali bir harekettir.)

1.4.6. Gönüllü Vazgeçme

Failin kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya sonucun gerçekleşmesini önlemesidir. Gönüllü vazgeçme genel bir düzenlemedir. Bütün suçlar bakımından mümkün olabilir.

Gönüllü vazgeçme, cezayı kaldıran kişisel bir nedendir. Gönüllü vazgeçme icra hareketleri aşamasında olabilirken suç tamamlandıktan sonra mümkün değildir.

Örnek: Hırsız A çaldığı eşyaları ertesi gün haline üzüldüğü ev sahibine geri vermiştir. Bu durumda gönüllü vazgeçme yoktur. Çünkü suç tamamlanmıştır.

Örnek: Öldürmek için ayağına taş bağlayıp denize attığı kişiyi henüz ölmeden denizden çıkarmak gönüllü vazgeçmedir.

Gönüllü vazgeçme halinde faile işlemek istediği suçtan dolayı ceza verilmez. Ancak gönüllü vazgeçtiği ana kadarki eylemleri suç oluşturuyorsa sadece o suçtan ceza verilir. Mesela, birini öldürmek için ruhsatsız silah alan kişi, hasmını öldürmek için evine girmiş fakat öldürmemiştir. Bu durumda öldürme suçundan gönüllü vazgeçmiş ama ruhsatsız silah bulundurma ve konut dokunulmazlığını ihlal suçundan ceza alır.

1.4.7. Etkin Pişmanlık

Suçun bütün unsurları ile tamamlandıktan sonra failin suç yolunda ilerlemekten dönmesine etkin pişmanlık denir. Etkin pişmanlık yalnızca suç tamamlandıktan sonra belli suçlar bağlamında cezayı kaldıran ya da azaltan kişisel bir nedendir. Etkin pişmanlık genel bir neden değildir. Her suç bakımından uygulanmaz.

Örnek: K, gece vakti M'nin evine girerek 500 Türk lirasını çalmış ancak ertesi gün M'nin çok fakir olduğunu öğrenmiş ve parayı iade etmiştir.

1.4.8. Haksız Tahrik

Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimsenin cezasında indirim uygulanmasına imkân sağlayan durum haksız tahriktir. Bu durumda fail suçu işlerken içinde bulunduğu ruh hali ve psikolojik durum itibarıyla üzüntünün etkisi altında suç işlemektedir.

Haksız tahrik ceza sorumluluğunu kaldırmaz, azaltır. Faile ceza verilir fakat indirim yapılır.

1.4.9. Zorunluluk Hali (İztırar)

Gerek kendisine gerekse bir başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka surette korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiilden dolayı kişiye ceza verilmez

Zorunluluk halinde işlenen suç hakkında “beraat kararı” değil, “Ceza verilmesine yer olmadığına karar” verilir. Yine bu eylem nedeniyle ortaya çıkan zararların tazmin edilmesi gerekir. Örneğin, dağ yolunda giderken kurtların saldırısına uğranılmışsa yaşam hakkımızı korumak için orada bulunan bir evin kapısının kırılarak içeri girilmesi zorunluluk halidir. Böyle bir durumda kişiye ceza verilmez ama kapıyı kırdığı için onun zararını ödemelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek Ceza Hukuku'na ait uygulama faaliyetini gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ceza Hukukunun işlevlerini açıklayınız.	➤ 5237 sayılı Ceza Kanunu'nu inceleyiniz
➤ Ceza Hukukunun temel kaynakları ve yardımcı kaynakları arasında nelerin yer aldığını maddeler halinde olacak şekilde açıklayınız.	➤ Adliyeye giderek ceza konularıyla ilgili araştırma yapınız.
➤ Ceza Hukukunun temel ilkelerinin hangi maddeler olduğunu ve bunların içeriklerini açıklayınız.	➤ İnternette ilgili sitelere girerek araştırma yapınız.
➤ Suç ve ceza kavramlarının amacını açıklayınız.	➤ Konuyla ilgili kaynak kitaplardan faydalanınız.
➤ İştirak, teşebbüs, gönüllü vazgeçme, etkin pişmanlık, haksız tahrik kavramlarını açıklayınız.	➤ Adalet Bakanlığı'nın yayınlarından faydalanınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazanımlarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk Ceza Kanunu'nun amaçlarından değildir?
 - A) Kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini korumaktır.
 - B) Toplum barışını korumak ve suç işlenmesini önlemektir.
 - C) Hukuk devletini korumak, kamu sağlığını ve çevreyi korumaktır.
 - D) Devletin yapısı ve işleyişini sağlamaktır
 - E) Kişiyi topluma kazandırmayı amaçlar.
2. Aşağıdakilerden hangisi Ceza Hukuku'nun işlevlerindedir?
 - A) İnsan davranışının yapısını incelemek
 - B) Toplumsal barış adına işlemler yapmak
 - C) Suç işlenmişse yaptırım kurallarını uygulamak
 - D) Toplumun koruma adına işlemler yapmak
 - E) Hepsi
3. Aşağıdakilerden hangisi Ceza Hukuku'nun temel kaynaklarından değildir?
 - A. İçtihatlar
 - B. Anayasa
 - C. Kanun
 - D. Uluslararası antlaşmalar
 - E. Temel Ceza Kanunları
4. "Açıkça suç olarak kabul edilmeyen fiiller için kimseye ceza verilmez." hükmü hangi temel ilkeyi ifade eder?
 - A. Eşitlik ilkesi
 - B. Kanunilik ilkesi
 - C. Kıyas yasağı
 - D. Bağdaşmazlık
 - E. Cezaların Şahsiliği
5. Kanunlara denk sayılan Ceza Hukuku temel kaynağı hangisidir?
 - A. Anayasa
 - B. İçtihatlar
 - C. Uluslararası antlaşma
 - D. Ahlak kuralları
 - E. Doktrin

6. Haksız bir fiilin etkisiyle hiddetlenerek suç işleyen kimseye ceza indirimi uygulanması hangi kavram gereğidir?
A. Meşru Müdafaa
B. Haksız Tahrik
C. Zorunluluk Hali
D. İztırar
E. Gönüllü Vazgeçme
7. Karısını öldürmek isteyen kocanın, karısının yiyeceğine zehir koyduktan sonra henüz ölmeden panzehir vermesi adamın hangi ceza kavramından faydalandığını gösterir?
A. Gönüllü Vazgeçme
B. Etkin Pişmanlık
C. Teşebbüs Aşamasında Kalma
D. İşlenemez Suç
E. Zincirleme suç
8. Aşağıdakilerden hangisi iştirak şartlarından değildir?
A. Birden çok fail bulunmalıdır.
B. Failler işlenen suça katkı sağlamalıdır.
C. Suçun icrasına başlanmalıdır.
D. İhmalî hareketlerle suç işlenebilir.
E. Sadece aktif hareketle suç işlenmiş olmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

ÖĞRENME KAZANIMI

Ceza Muhakemesi Hukuku işlemlerini yerine getirebilecek ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile ilgili temel kavramları açıklayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ceza Muhakemesi Hukuku kaynaklarını araştırarak bilgi notu hazırlayınız.
- Ceza işleyişini, konusunu ve şartlarını araştırınız.
- Ceza Muhakemesi Hukuku'nun genel bilgilerini ve cezaların işleyişini mahkemelerden araştırma yaparak örnekler eşliğinde sınıfta tartışınız.

2. CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2.1. Ceza Muhakemesi Hukuku Hakkında Genel Bilgiler

Bir suçun işlenip işlenmediğini, işlenmişse kim tarafından ve hangi şartlar altında işlendiğini araştırarak hukuk dalına ceza muhakemesi hukuku denir. Ceza Muhakemesi Hukuku, ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen Kamu Hukuku dalıdır.

1929 tarihli eski Ceza Muhakemesi Usulü Hukuku Almanya'dan alınmıştır. Yeni kanunumuz 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'dur. Ceza Muhakemesi Hukuku'nun temel kaynağı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'dur. Bu kanun dışında ceza muhakemesi normu ihtiva eden çok sayıda kanun vardır.

Örneğin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, 2797 sayılı Yargıtay Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5187 sayılı Basın Kanunu bunlardan bazılarıdır.

Ceza Muhakemesi Hukuku, hem kamu düzeni ve güvenliği, kamu otoritesi, hem de temel hak ve hürriyetler açısından büyük bir önem taşır. Bu sebeple ceza muhakemesi kuralları sadece kanun ve yönetmeliklerde değil, anayasalarda ve uluslararası sözleşmelerde de yer almıştır.

2.2. Ceza Muhakeme Hukukunun Amacı

Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin araştırılıp bulunmasıdır. Ancak bu yapılırken insanlık onuru, hukukun ve ceza muhakemesi hukukunun temel ilkeleri daima göz önünde bulundurulacaktır. Maddi gerçek, her ne pahasına olursa olsun, insan hakları

ihlallerine yol açmadan araştırılıp bulunmalı, adalet gerçekleştirilmeli ve hukuki barış sağlanmalıdır.

Resim 2.1: Ceza Muhakeme Kanunu

Ceza Muhakeme Hukukunun Konusu

Ceza muhakemesinin konusu bir ceza uyuşmazlığının çözümlüdür. Uyuşmazlığın, soruşturma ve kovuşturma ile kişi ve fiil unsurları vardır. Soruşturma, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen aşamayı; kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen aşamayı ifade eder.

Ceza Muhakemesi işleyiş olarak ise davalarda kural olarak Cumhuriyet savcılarını mahkemeyi harekete geçirir. Ceza, devlet adına verildiği için dava da devlet adına açılmalıdır. Bu görev Cumhuriyet Savcısına verilmiştir.

2.3. Ceza Muhakemesinin Evreleri

2.3.1. Soruşturma Evresi

Suç sayılan eylemin gerçekleşmesinden sonra bu durumun yetkili mercilere ihbar/şikâyet yoluyla bildirilmesi ile hemen yargılama aşamasına geçilmez. Bu ihbar/şikâyeti alan Cumhuriyet Savcılığı suç, suçlu ve suça ilişkin deliller hakkında soruşturma yaparak neticede bir soruşturma dosyası hazırlar. Bu evre savcının yazılı bir belge hazırlayıp mahkemeye sunması ve mahkemenin kabul etmesi aşamasına kadar olan zamanı kapsar.

Kural olarak soruşturma evresi gizli ve yazılıdır. Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve

aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.

Soruşturma sonucunda suç olduğu konusunda yeterli şüpheye ulaşılmış ise Cumhuriyet Savcısı tarafından bir iddianame hazırlanır. Hazırlanan iddianame yetkili ve görevli mahkemeye sunulur. Cumhuriyet Savcısı iddianamede kanunen zorunlu olan bütün bilgi, isim, adres, delil gibi unsurlara yer vermek zorundadır. Cumhuriyet Savcısı sadece failin aleyhine değil lehine bir durum var ise onu da iddianame de belirtmek zorundadır.

- Cumhuriyet Savcısı;
 - Cezayı kaldıran bir sebep olarak etkin pişmanlık veya kişisel cezasızlık halleri varsa
 - Cumhuriyet Savcısı yeterli delile ulaşamamışsa, fail için yeterli şüphe bulunmuyorsa
 - Suçun oluşmadığına kanaat getirmişse, kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilir.
- Şu hallerin varlığında;
 - Soruşturma konusu suçun takibi şikâyete bağlı olması
 - Cezanın üst sınırı 1 yıldan aşağı bir ceza içeriyorsa Cumhuriyet Savcısı 5 yıl süreyle kamu davasının açılmasını erteleyebilir.

2.3.2. Kovuşturma Evresi

Kovuşturma aşaması Cumhuriyet Savcısının iddianame hazırlayıp mahkemeye sunması ve iddianamenin kabul edilmesiyle başlamış olur. Bu evrede duruşma yapılır. Kanunda yazılı haller dışında (gaiplik, kaçaklık, yokluk) sanık hazır bulunmadan duruşma yapılamaz.

Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.

Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder.

Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hâkim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.

Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir.

2.4. Ceza Muhakemesine Hâkim Olan İlkeler

2.4.1. Hukuk Devleti İlkesi

Yasama, yürütme ve yargıdan ibaret bulunan egemenlik, kayıtsız, şartsız millete aittir (Anayasanın 6-9. maddesi). Millet, egemenlik denilen bu muazzam gücü yetkili organlar olan, yasama gücünü, Türkiye Büyük Millet Meclisi; yürütme gücünü, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve idare; yargı gücünü de bağımsız mahkemeler eliyle kullanır (Anayasanın 6/2-9. maddesi). Hukuk devleti ilkesine göre bu organlar güçlerini, Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, insan haysiyetini korumak, temel hak ve hürriyetleri gerçekleştirmek, adaleti ve hukuk güvenliğini sağlamak amacıyla kullanabilirler ve bu onların meşruluğunun temelini oluşturur.

2.4.2. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılmaz. Eğer maddi olay kuşkulu ise bundan sanık yararlanır. Kesin kanaate ulaşılmadan mahkûmiyet kararı verilemez. Bu ilkeye aynı zamanda iyi niyet karinesi de denilir. Buradaki amaç bir kimse hakkında kesin suçlu kararı verilmediyse bizim o kişiye suçlu atfi yapmayacağımızdır.

2.4.3. Delil Serbestîsi İlkesi

Ceza muhakemesi hukukunda hukuka uygun bir yolla elde edilmiş olması ve akla uygun olması koşuluyla her şey delil olabilir, her şey her şeyle ispat edilebilir.

Delil serbestîsi ilkesinin tek istisnası vardır oda duruşma tutanağının ispat gücüdür. Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapıp yapılmadığı, ancak tutanakla ispat olunabilir. Tutanağa karşı yalnız sahtecilik iddiası yöneltilebilir.

2.4.4. İnsan Şeref ve Haysiyetine Saygı

Ceza yargılamasının asli unsuru şüpheli/ sanık olmakla birlikte bu kimse yargı organları elinde bir süje, anlamsız bir konu olmaktan öte, suçlu olsa/ suç şüphesi altında olsa dahi sırf insan olması sebebiyle belirli haklara sahip olan ve bu haklarına saygı gösterilmek zorunda olan bir varlıktır. Bu sebeple suç işlemiş olsa dahi insanlık şeref ve haysiyetine uygun bir muameleye tabi tutulmalıdır. Bütün işlemler hukuk kuralları dâhilinde insanlık şeref ve haysiyetine uygun olmalıdır. Nitekim susma hakkı ve yasak sorgu usulleri ile elde edilen delillere dayanılma yasağı bu ilkenin yansımalarıdır.

Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak Ceza Hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir.

Resim 2.2: İnsan haklarına saygı

2.4.5. Kıyas Yapılabilmesi

Ceza hukukunda kıyas yasak olduğu halde, ceza muhakemesi hukukunda kıyas yapılabilir. Dolayısıyla kanunda boşluk olan hallerde, benzer hukuk kuralları uygulanabilecektir. Hâkim boşluk olduğu gerekçesiyle davaya bakamayacağını ileri süremez. Bununla birlikte, sınırlayıcı hükümler ile istisnâ hükümlerin varlığı durumunda kıyas yasaklanmıştır.

2.4.6. Bağımsız ve Tarafsız Hâkim İlkesi

Bağımsızlık, kimseden emir almamak; tarafsızlık, iddia ve savunma makamları bakımından objektif davranmak, birini veya diğerini kayırmamak demektir. Hâkimin bağımsız ve tarafsız olmasının insan hakları bakımından büyük öneminin bulunduğu açıktır. Hâkimleri bağımsız ve tarafsız olmayan, belli kimselerin özellikle de iktidarın talepleri doğrultusunda karar veren bir devlete hukuk devleti denemez. Bu ilke CMK' nın 232,233 ve 238' nci maddelerinde düzenlenmiştir.

2.5. Yargılamaya İlişkin İlkeler

➤ Sözlülük ilkesi

Duruşmada sözlü olarak ne söylenmişse ancak onun karara temel kabul edilmesini ifade eden ilkeye de “sözlülük” ilkesi denmektedir. Bu ilke, kural olarak son soruşturma safhasında söz konusu olur. Her şey özellikle sanığın sorgusu, delillerin dinlenmesi, son iddia ve savunmalar hep sözlü yapılacaktır. Duruşmada konuşulmamış hususların karar verme sırasında göz önünde tutulması mümkün değildir. Konuşulmamış olmak burada var olmamak, meydana gelmemekle eş anlamlıdır.

Resim 2.3: Mahkemede sözlü ifade

Yazılılık ilkesi ise muhakemede yazılı olarak ne söylemişse ancak onun hükme temel kabul edilmesini ifade eder. Ceza muhakemesinin soruşturma evresine, kural olarak yazılılık ilkesi hâkimdir.

➤ **Alenilik ilkesi**

Yargılamanın her evresi kamuya açık değildir. Bu ilkenin önemi duruşmanın öneminden kaynaklanır. Anayasamıza göre mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Kural bu olmakla birlikte, yasada düzenlenen bazı durumlarda duruşmalar gizli yapılabilmektedir. Bunlar genel ahlak ve kamu güvenliğinin korunması ve sanığın yaşının küçüklüğüdür.

➤ **Yargılamanın çabukluğu ilkesi**

Ceza yargılama sürecinin en kısa sürede bitirilmesi amaçlanırken şu iki husus nazara alınmıştır: Yargılamanın çabukluğu, bir suç işlendiğinde toplumdaki düzeni bozduğu ileri sürülen bir fiil söz konusu olup olmadığının araştırıldığı bir faaliyettir. Bu nedenle suç varsa bunun en kısa sürede tespiti ve sanığın cezalandırılması, toplumdaki düzenin sağlanması için şarttır.

Ceza yargılaması bir açıdan suçlu olmayanların da karıştığı bir hukuk dalıdır. Bu nedenle, maddi gerçek en kısa sürede aydınlığa çıkarılmalıdır ki bu kişilerin sanık statüsüne girmekle bozulan sosyal itibarlarının iyadesi mümkün olabilsin. Öte yandan ceza yargılaması suçla uğraştığından, medeni yargılamanın aksine, ceza yargılamasında delillerin önceden hazırlanması söz konusu olamaz. Bu bakımdan delillerin zamanla silinmesi, tanıkların zamanla olayı unutmaları gibi nedenler olduğundan, yargılama en kısa sürede bitirilmelidir. Yargılama ne kadar çabuk yapılırsa ceza adaleti de o kadar erken gerçekleşmiş olur. Bu ilke adil yargılanma hakkı ile de ilgilidir.

2.6. Ceza Muhakemesinde Kişiler

2.6.1. Hâkim

İddia ve savunmaları değerlendirerek uyuşmazlık konusunda bir karar vermekle görevli ve yetkili kimseye hâkim adı verilir. Sulh ve Asliye Ceza Mahkemelerinde tek hâkim bulunurken Ağır Ceza Mahkemesinde üç hâkim bulunmaktadır. Hâkim bağımsız ve tarafsız olmalıdır. Hâkimin tarafsızlığına gölge düşebilecek hallerde hâkimin davaya bakması yasak kılınmıştır.

➤ Bu haller:

- Suçtan kendisi zarar görmüşse
- Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa
- Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biriye
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dâhil kan hısımlığı varsa
- Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dâhil kayın hısımlığı varsa
- Aynı davada Cumhuriyet Savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa
- Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse, şeklinde CMK' nın 22'nci maddesinde sayılmıştır.

Bu sayılan, yasaklık ve yargılamaya katılamayacağı hallerde hâkim bizzat çekinmek zorundadır. Ancak hâkim çekinmemişse bu hallerde taraflar da hâkimi reddedebilirler. Yasak hallerde hâkim yargılamanın her aşamasında çekilebilir. Çekilmemişse cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafî, katılan veya vekili hâkimi çekilmeye davet edebilir.

Reddi istenen hâkim ret istemi hakkında karar verilinceye kadar sadece gecikmesinde sakınca bulunan işleri yapabilir.

2.6.2. Savcı

Suç ihbarı haber alındıktan sonra soruşturma başlatan ve bu kapsamda soruşturma konusu ile ilgili şüphelinin lehine ve aleyhine delilleri toplayan ve nihayet yeterli suç şüphesine ulaştığında görevli ve yetkili mahkeme nezdinde kamu adına dava açan kimsedir.

Savcı dava açtıktan sonra bunu devlet adına temsil ve takip eder. İddianamenin mahkemece kabul edilmesiyle birlikte kovuşturma aşaması başlar, kamu davası açılmış olur. Bu aşamadan sonra şüpheli artık sanık olarak adlandırılır.

Suçla mücadele konusunda, toplumda suç işlenmesi ile bozulan düzenin yeniden kurulmasında ve suçluların cezalandırılmasında savcının büyük payı vardır. Bugün için her asliye mahkemesi yanında bir savcılık örgütü kurulmuştur. Ayrı bir savcılık örgütü yoktur. Her savcılık kuruluşunun başında bir başsavcı ve yeteri kadar savcı bulunur.

2.6.3. Sanık

Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kimseye şüpheli, kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kimseye ise sanık adı verilir. Sanığın hakkındaki suçlamayı öğrenme hakkı, susma hakkı, kendi lehine delil araştırılmasını isteme hakkı, tercüman yardımından faydalanma hakkı, yakınlarını durumunu bildirme hakkı vardır.

Sanık sadece kimlik bilgileri konusunda susma hakkını kullanamaz. Kimlik bilgilerini söylemek zorundadır. Bunun dışındaki bütün soru ve konularda susma hakkını kullanabilir.

2.6.4. Tanık

Beş duyu organı ile soruşturma ve kovuşturma konusu olay hakkında bir bilgi edinen kimseye tanık denir.

Ceza muhakemesinde tanıklık zorunludur. Çağrıya uymayan tanık hakkında zorla getirme kararı verilir. Tanık duruşmaya gelir ve fakat hiçbir kanuni neden olmaksızın tanıklık yapmaktan veya yemin etmekten çekinirse, dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde 3 ayı geçmemek üzere disiplin hapsi ile cezalandırılabilir.

Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekenebilir. Tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir.

- Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinme hakkına sahiptir:
 - Şüpheli veya sanığın nişanlısı.
 - Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.
 - Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy.
 - Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları.
 - Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar.

Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

Tanıklıktan çekinme hakkı olan kimseler, çağrıldıklarında mahkemeye gitmek zorundadırlar. Mahkemeye gitmeden tanıklıktan çekinme hakkı kullanılamaz. Mahkeme tarafından çağrılan bir kimse, tanıklıktan çekinme hakkına dayanarak çağrıya uymazsa, mahkemeye zorla getirilir.

Bazı meslek grubundaki kişiler de mesleklerinin gereği tanıklıktan çekinme hakkına sahiptirler.

➤ Bu meslekler:

- Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.
- Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.
- Mali işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler çerçevesinde bu kişiler tanıklıktan çekinebilir.

2.6.5. Katılan

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlunun ilk derece yargılanmasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına müdahil olmalarına **katılma**, bu şekilde müdahil olanlara ise **katılan** adı verilir.

Katılma yoluna dilekçe ile veya sözlü olarak başvuru yapılabilir. Katılma dava başladıktan sonra yapılsa bile davayı durdurmaz. Katılan kişi Cumhuriyet Savcısının yaptığı temyiz işlemine de dahil olabileceği gibi kendisi de ayrı olarak temyiz yoluna başvurabilir.

2.6.6. Bilirkişi

Çözümü bir meslek ve sanatta uzmanlık gerektiren konularda hâkime ilgili meslek ve sanat hakkında teknik konularda yardımcı olan kimseye bilirkişi adı verilir.

Bilirkişi hâkim tarafından atanır fakat Cumhuriyet Savcısı da soruşturma aşamasında bilirkişi atayabilir. Bilirkişi raporlarını 3 ay içinde hazırlamalıdır, bu süre sadece bir seferliğine uzatılabilir. Bilirkişi tarafından hazırlanan rapor yerinde bulunmazsa reddedilebilir.

2.7. Mahkeme Kararları

Duruşmada karar verilmeden önce Cumhuriyet Savcısı duruşmada bulunan müdafii, vekil ve diğer ilgililerin dinler, duruşma dışında karar vermeden önce ise Cumhuriyet Savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra karar verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 35'nci maddesinde mahkeme görülüp netice verileceği hallerde hangi kararların verileceği yer almaktadır.

Resim 2.4: Karar türleri

➤ **Beraat kararı**

Sanık kendisine yüklenilen suçu işlememişse, işlediği sabit olmamışsa, sanığın işlediği eylem yasada suç olarak öngörülmemişse ya da suç olmaktan çıkarılmışsa beraat kararı verilir.

- Aşağıdaki hallerin varlığında verilir:
 - Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması
 - Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması
 - Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması
 - Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması

➤ **Mahkûmiyet kararı**

Sanığın eylemi yaptığı sabit olduğunda, bu eylem yasada suç olarak yer almışsa sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilecektir. Bunun anlamı sanığın cezalandırılmasıdır. Suçluluğu ispatlanmış olan kişiye ceza yaptırımını uygulanacaktır.

Yüklenen suçu işlediğinin kesin olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

➤ **Ceza verilmesine yer olmadığı kararı**

Sanığa yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hâli ya da geçici nedenlerin bulunması, yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı bir emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hâli ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, meşru savunmada sınırın heyecan korku ve telaş nedeniyle aşılması, kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi hâllerinde, kusurun bulunmaması dolayısıyla sanığa ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

➤ **Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı**

Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir (hâkimin takdirindedir).

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder.

- Bu kararın verilebilmesi için:
 - Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,
 - Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,
 - Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,
 - Uzlaşmaya tabi bir suç olmamalıdır.

➤ **Davanın reddi kararı**

Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

➤ **Davanın düşmesi kararı**

Yasada öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hâllerinde, davanın düşmesine karar verilir. Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

2.8. Koruma Tedbirleri

2.8.1. Yakalama ve Gözaltı

Yakalama emri kural olarak hâkim tarafından verilir. Ancak aşağıda sayılan hâllerde vatandaşlar, kolluk ve Cumhuriyet Savcısı da yakalama karar verebilmekte ve yakalama yapabilmektedir.

- Kişiyi suçu işlerken rastlanması
- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması hallerinde kişi yakalanınca hemen Cumhuriyet Savcısına bilgi verilir.

Yakalanan kişi Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren 24 saati geçemez. 12 saat içerisinde hâkim önüne çıkarılması gerekir. (Yani süre en fazla 36 saattir)

Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet Savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Bu halde toplu suçlarda gözaltı süresi toplamda en fazla “4 gün” olmaktadır.

2.8.2. Tutuklama

Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir.

- Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:
 - Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.
 - Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme ihtimali varsa.
 - Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması.

Tutuklama hâkimin takdirindedir. Bütün şartlar oluşsa dahi tutuklama tedbirini başvurmayıp şüpheliyi tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakabilir. Fakat sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

Tutukluluk kararı kişinin kesin suçlu olduğunu göstermediği için kanunda tutuklu kalınabilecek süreler düzenlenmiştir. Bu süreler ağır cezanın görev alanına giren konular ve girmeyen konular şeklinde ayrıma tabi tutulmuştur.

Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok 1 yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek 6 ay daha uzatılabilir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok 2 yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam 3 YILI geçemez. (en fazla 5 yıl oluyor)

2.8.3. Adli Kontrol

şüpheli hakkında tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, ÜST SINIRI 3 YIL veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde (1 yıldan aşağı hapis cezası gerektiren suçlar ve sadece adli para cezası gerektiren suçlar) adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

Adli kontrole tabi tutulan kişi; yurt dışına çıkamaz, hâkim tarafından belirlenen zamanda belirlenen yerlere başvurmalıdır, eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymalı, gerekirse her türlü taşıtı kullanmayacak ve ehliyetini teslim edecektir.

Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı merci hemen tutuklama kararı verebilir. Adli kontrol sürecinde şüpheli veya sanıktan mahkemeye belli bir güvence göstermesi istenebilir. Bu yolla kişinin usul işlemlerinde hükmün infazında veya halen veya sonradan kontrol altına alınabileceği diğer yükümlülüklerini yerine getirmek üzere hazır bulunması garanti altına alınmiş olur.

2.8.4. Arama

Arama, şüpheli kişi veya delillerin ya da müsadere edilecek eşyanın ele geçirilmesi amacıyla ev veya diğer yerlerde araştırma yapılması demektir.

Arama şüpheli ve sanığı veya bir delili ele geçirmek için yapılabilen gibi; bir suçun işlenmesini veya bir tehlikeyi önlemek amacıyla da gerçekleştirilebilir. Adli amaçlı aramaya adli arama, nleme amaçlı aramaya da idari arama denilir.

Arama, anayasal güvence altında bulunan konut dokunulmazlığına, özel hayatın gizliliğine, kişi özgürlüğüne ve vücut bütünlüğüne müdahale oluşturan bir koruma tedbiridir. Bu nedenle, aramanın koşulları Anayasa'da gösterilmiştir. Buna göre, Anayasa'da gösterilen belli nedenlerden bir veya bir kaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de yasayla yetkili kılınmiş mercinin yazılı emri bulunmadıkça, kimsenin üstü, özel kâğıtları, eşyası ve konutu aranamaz ve buralarda bulunan eşyaya el konulamaz. Yetkili mercinin kararının yirmi dört saat içinde hâkim tarafından onaylanması gerekir. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklamalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek ceza muhakemesi ve işleyişi ile ilgili uygulama faaliyetini gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ceza Muhakemesi tanım ve kavramları açıklayınız.	➤ 5271 Ceza Muhakemesi Hukukundan faydalanınız.
➤ Ceza Muhakemesinin evrelerini, konusunu ve amacını açıklayınız.	➤ Ceza Muhakemesi işleyişini öğrenip buna ilişkin örneklere dair grup çalışması yapınız.
➤ Ceza Muhakemesine hâkim olan ilkeler nelerdir, araştırınız.	➤ Ceza Muhakemesi konusunu şartlarını inceleyip sınıfta sunum yapınız.
➤ Yargılamaya ilişkin ilkeleri araştırınız.	➤ Ceza Muhakemesi hukukunun temel ilkeleri konulu gazete köşesi hazırlayınız.
➤ Ceza Muhakemesindeki kişiler kimlerdir, açıklayınız.	➤ Yargılama biçimine ilişkin ilkeleri tartışınız.
➤ Mahkeme kararlarının neler olduğunu araştırınız.	➤ Mahkemelerde verilen kararlarla ilgili adliyeye gidip hâkimlerle görüşme yapınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazanımlarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Ceza Muhakemesi Hukuku hangi hukukun dalı olarak düzenlenmiştir?
A) Özel Hukuk
B) Kamu Hukuku
C) Devletler Özel Hukuku
D) Uluslararası Hukuk
E) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi Ceza Muhakemesi Hukuku'nu tanımlamaz?
A) Bir suçun işlenip işlenmediğini ortaya çıkarır.
B) İşlenen suçun kim tarafından işlenmiş olduğunu belirler.
C) Ceza müeyyidesinin ne olacağı meselesine çözüm getirir.
D) İddia, savunma ve yargılama niteliği taşımaz.
E) Kişilerin yetki ve yükümlülüklerini düzenler.
3. Aşağıdaki bölümlerden hangisinde henüz yargılama başlamamış ve savcı inceleme yapmaktadır?
A) Gözlem altına alma
B) Yakalama
C) Tutuklama
D) Soruşturma
E) Kovuşturma
4. Aşağıdakilerden hangisi yargılamaya ilişkin ilkelere aittir?
A) Sözlülük
B) Yazılilik
C) Alenilik
D) Yargılamanın çabukluğu
E) Hepsi
5. Hâkim aşağıdaki kişilerden hangisinin davasına bakabilir?
A) Evliliği bitmiş olan eski eşi
B) Eski eşi tarafından 2. derece kayın hısımları
C) Eski eşi tarafından 3. derece kayın hısımları
D) Evlatlık edindiği kişi
E) Hiçbiri

6. Aşağıdakilerden hangisi tanıklıktan çekinme hakkına sahip olan meslek gruplarından değildir?
A) İcra Müdürleri
B) Doktorlar
C) Avukatlar
D) Noterler
E) Eczacılar
7. Hâkim tarafından atanan bilirkişi raporlarını ne kadar sürede hazırlamalıdır?
A) 1 ay
B) 3 ay
C) 5 ay
D) 6 ay
E) 1 yıl
8. Sanığa atfedilen suçta sanığın kast ve taksiri bulunmuyorsa hangi karar verilir?
A) Davanın düşmesi kararı
B) Davanın reddi kararı
C) Beraat kararı
D) Ceza verilemeyeceği kararı
E) Hükümün açıklanmasının geriye bırakılması
9. Şüpheli hakkında üst sınırı 3 yıl hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yargılama varsa tutuklama yerine hangi güvenlik tedbiri uygulanmalıdır?
A) Adli kontrol
B) Yakalama
C) Gözaltı
D) Zorla getirme
E) Hepsi
10. Yakalama emri kural olarak hâkim tarafından verilir fakat bazı zorunluluk hallerinde aşağıdakilerden hangisi yakalama kararı verebilir?
A) Vatandaşlar
B) Cumhuriyet savcısı
C) Kolluk kuvvetleri
D) Emniyet birimleri
E) Hepsi

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

ÖĞRENME KAZANIMI

İlamat, ceza ve infaz işlemlerini yerine getirebilecek ve bunlara ilişkin bilgilerin açıklamasını yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- İlam kavramının ilgili kaynaklardan araştırmasını yapınız.
- İlam çeşitlerini araştırarak sınıf ortamında tartışınız
- Ceza ve infazın tanımlarını yapınız.
- Ceza ve infaz işlemlerini araştırmasını yapınız.

3. İLAM VE İNFAZ İŞLEMLERİ

İlam davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmi belgedir. Kısaca mahkemelerin kişilerin davalarını görüp bu davaya sonuçlandırmasıdır.

Hükmü veren mahkeme, hükmün kesinleşmesinden sonra hüküm altına kesinleşme şerhi vermeli, zimmetle Cumhuriyet Başsavcılığına göndermelidir. Hükmün kesinleşmesinden sonra ilamın Cumhuriyet Başsavcılığına verilmesi için kanunda bir süre belirtilmemişse de, hükmün kesinleşmesini müteakip bir hafta içinde Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmelidir.

İnfaz işlemleri kişilerin işlemiş oldukları suçlar dolayısıyla dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin insani şartlar altında bir ceza yaptırımına tabi tutulmasıdır. İnfazın çektirilme şekli faillerin işlemiş oldukları suçların ağırlığına belirlenip ona uygun bir tutukevinde çektirilir.

İnfaz işlemlerinin uygulanmasındaki amaç suç işlemiş kişileri toplumdan soğutmak değildir. Amaç; kişilerin işlemiş buldukları suçların yanlış bir fiil olduğunun farkına vardırarak ve burundan ders aldırmasıdır.

3.1. İlam Kavramı

Tanım olarak ilam mahkemeye intikal etmiş bir konunun mahkeme yargıçları tarafından hukuksal şartlar göz önüne alınarak incelenip bir hükme varılması işlemidir.

İlamda inceleme yapılırken üzerinde kesinleşme şerhinin bulunup bulunmadığı, hangi hükümlü için ve hangi cezanın infazı için ilamın Cumhuriyet Başsavcılığına verildiği kaydı kontrol edilmelidir. Bu, ilamın incelenmesindeki en önemli konudur. Ayrıca ilamda, aynı hükümlü için birden fazla ceza yer almış ve ilamın hangi cezanın infazı için Cumhuriyet Başsavcılığına verildiği belirli değilse ilam infaz edilmemeli, mahkemeye yazı yazılarak eksik hususun giderilmesi istenilmelidir.

3.2. İlamın Şekli

Mahkeme ilamında, bir hükümlü için birden fazla cezaya veya birden fazla hükümlü için birden fazla cezaya hükmedilmiş olabilir. Bu nedenlerle kararın kesinleşme şerhinde hükmün kesinleştiği tarih ve hangi hükümlü için ve hangi ceza için hükmün infaza verildiği açık bir şekilde yazılmalıdır. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile temyiz sonrası karara ilişkin ilamda bulunması gereken unsurlar aşağıda sunulmuştur.

- Hükümlü bilgileri
- Hangi güvenlik tedbirinin veya cezasının uygulandığı
- Kararın kesinleşme tarihi
- İlamın infaz için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderiliş tarihi

İlam hükmünde yer alan bilgileri ve ilam içeriğini daha iyi anlayabilmek için ilam örneklerini inceleyim.

Örnek 1’de Sulh Ceza Mahkemesinde görülmüş olan sigara kaçakçılığına dair açıklanmış bir ilam hükmü yer almaktadır.

Örnek 2’de İcra Hukuk Mahkemesinde görülmüş olan borçlunun borcunu ödememesine ilişkin dava ele alınmış ve bu hüküm yer almıştır.

ÖRNEK 1

T.C.

..... SULH CEZA MAHKEMESİ

DEĞİŞİK İŞ KARAR

DEĞİŞİK İŞ NO:

HÂKİM:

TALEP EDEN:

KARAR TARİHİ:

Cumhuriyet Başsavcılığınıntarih ve soruşturma sayılı yazısı ile:
.....tarihinde şüpheli 'ni kullandığıplakalı araçta yapılan aramada aracın
ön göğüs boşluğu içinde 50 karton Menşeli kaçak sigara ele geçirildiği,

Talep;

Suçta kullanılan Türkiye' de sicile kayıtlı olmayanplaka sayılı araca 5607 SK nın
10/2 maddesi gereğince alıkonulması suretiyle el konulmasına kara verilmesi talep
edilmiştir.

Talep yazısı incelendi, uygun görülmekle;

HÜKÜM:

Suçta kullanılan Türkiye' de sicile kayıtlı olmayanplakalı araca 5607 sayılı kanunun
10/2 maddesi gereğince alıkonulmasına,

2-Kararın gereği için Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine,

Dair, ilgililerin kararı öğrenmelerinden itibaren 7 gün içerisinde mahkememize dilekçe
vermek sureti ile veya zabıt katibine yapılacak ve tutanağa geçirilecek bir beyanla 5271
sayılı CMK 268 ve devamı maddeleri gereğince Asliye Ceza Mahkemesine itiraz
kanun yolu açık olmak üzere evrak üzerinde karar verildi.....

Esas No
Karar No
Tarihi

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davacı vekili dilekçesinde; borçluların borçlarını ödememesi sebebiyle haklarında icra takibi yaptığını, yapılan bu takibe borçluların itiraz ettiğini, bunda haksız olduklarını, bu nedenle davanın kabulü ile itirazın kaldırılmasına, takibin devamına karar verilmesini talep etmiştir.

İcra dosyasının incelenmesinde, davacı alacaklı tarafından davalı borçlular aleyhlerine ilamsız icra takibi yaptığı görülmüştür. Borçlular adlarına gönderilen örnek 7 no'lu ödeme emirleri tebliğ edilmiş olup, borçlular süresi içerisinde yapılan takibe vekili marifetiyle itirazda bulunmuşlardır. Borçlu taraf itirazında; borca itiraz ettiklerini, müvekkillerinin böyle bir borçlarının bulunmadığını, takip konusu yapılan bononun müvekkiline, müvekkilinin ortağı ve yönetici olduğu S. Ltd. Şti. Tarafından inşa edilen M... Apt. işi ile ilgili teminat senedi olarak verildiğini, teminat senedi olarak verilmiş bononun tahsil amacıyla icra takibine konulmasının haksız ve kötü niyetli olduğunu bildirmişlerdir. Alacalı tarafın takibe koyduğu senet incelendiğinde, senet arkasında teminat olarak verildiği yazılıdır. Senede teminat senedi yazılması yeterli değil ise de, davacı senedi takibe koyarken senedin teminat senedi olduğunu kabul ederek, takibe teminat senedi olarak koymuştur. Bu durumda senedin teminat olarak verilip verilmediği, teminat olarak verilmiş ise şartların oluşup oluşmadığı ve edimlerin yerine getirilip getirilmediği hususları yargılamayı gerektirir. Dar yetkili mahkemede incelenemez. Bu nedenle davacının davası yerinde görülmemiş, reddine karar vermek gerekmiştir.

HÜKÜM:

Yukarıda açıklanan nedenlerle:

- 1- Davacının davasının reddine
- 2- Davacının kötü niyet tazminatı talebinin koşulları oluşmadığından reddine,
- 3- Davalıların kötü niyet tazminatı talebinin koşulları oluşmadığından reddine,
- 4- Harç ve mahkeme giderlerinin sarf eden üzerinde bırakılmasına, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına,

Kanun yolu açık olmak üzere verilen bu karar davacı vekilinin yüzüne karşı, davalıların yokluğunda açıkça okunup, usulünce anlatıldı.

3.3. İlam Çeşitleri

İlamlar hapis cezalarına ilişkin ilamlar, para cezalarına ilişkin ilamlar ve güvenlik tedbirlerine ilişkin ilamlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

3.3.1. Hapis Cezalarına İlişkin İlamlar

Kişinin işlemiş olduğu suçun cezası hapis cezası almayı gerektiriyorsa, mahkeme hâkimi suçlunun hak ettiği cezayı alt sınır ve üst sınır arasında değerlendirmesini yaparak karar verir.

Hapis cezaları, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası, süreli hapis cezaları olarak ayrılmaktadır.

➤ **Süreli hapis cezası**

Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamayacaktır. Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezası olarak nitelendirilir (Madde: 49). Bir yıldan fazla hapis cezalarıysa uzun süreli kabul edilmelidir.

➤ **Müebbet hapis cezaları**

Kişinin işlemiş olduğu suç sebebiyle ömür boyu mahkûmiyeti içerir. Buna müebbet hapis denir. Bu kurumda koşullu salıverme vardır, iyi halin bulunması durumunda kişi birden fazla suçtan dolayı müebbet almışsa 30 yıl, **tek suçlardan dolayı müebbet almışsa 24 yıl sonradır.**

➤ **Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası**

Hükümlünün hayatı boyunca devam eden kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilen hapis cezasıdır. Burada da müebbette olduğu gibi koşullu salıverme durumu mevcuttur fakat süreler farklılık arz etmektedir. Tek suçtan kaynaklı ağırlaştırılmış müebbet cezasında 30 yıl birden fazla suç sonucu oluşan müebbet hapis cezasında 36 yıl sonrasında koşullu salıverme yapılabilir.

Ağırlaştırılmış müebbet cezası alan cezalılar tek kişilik hücrede kalır. Hükümlü günde sadece bir saat açık havaya çıkabilir ve spor yapabilir. Kaldığı yerin imkânlarına göre sanat veya meslek etkinliği yürütebilir. Kurum idare kurulunun uygun gördüğü hallerde on beş günde bir kez telefon edebilir. Bu telefon süresi on dakikayı geçemez. Hükümlüyü eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşi belirlenen gün, saat ve koşullarda on beş gün aralıklarla görüşebilir. Bu görüşme süresi bir saati geçemeyecek şekildedir. Hükümlü hiçbir şekilde izin isteyemez. Tüm sağlık tedbirleri ve tıbbi tetkikler devlet ve üniversite hastanelerinde tek kişilik odalarda uygulanır.

3.3.2. Para Cezalarına İlişkin İlamlar

İşlediği suç dolayısıyla kısa süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişinin bu cezası yerine mahkeme adli para cezasına veya seçenek yaptırımlara hükmedebilecektir. Bunun sonucu olarak da, mahkemece hapis cezası yerine seçenek yaptırımlara hükmedilmesi halinde, faile ayrıca ceza verilmeyecektir.

Adli para cezası veya tedbire çevirmenin ilk koşulu, cezanın bir yılveya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesidir. Bir yıldan az hapis cezalarını para cezasına çevirmek hâkimin takdirindedir.

Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet Savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda çektirilmektedir.

3.3.3. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik tedbirleri kanunda öngörülen toplumsal savunma vasıtaları olup, toplum için tehlike oluşturan suçun işlenmesinden sonra hâkim tarafından hükmedilen yaptırımlardır.

Güvenlik tedbirleri çok ve çeşitli olabilmektedir. Gerçekten, bunlar, bir mala veya paraya el konulması biçiminde olabileceği gibi, suç işleyerek tehlikeli olduğunu ortaya koyan kişinin kişi hürriyetinden yoksun kılınması biçiminde de olabilir.

Güvenlik tedbirleri kanunla konur (Anayasa'nın 38'nci maddesi, Ceza Kanununun 2'nci maddesi). Güvenlik tedbiri yargılaması, ceza yargılaması usul ve esaslarına tabidir. Güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kanunla gerçekleştirilir.

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, eşya müsadere, kazanç müsadere, çocuklara özgü önlemler güvenlik tedbirlerine örnek olarak sayılabilir.

Ceza ve güvenlik tedbirlerinin tanımlarının karşılaştırılacak olursak, ceza uygulandığı kişiye acı ve ızdırap verir. Suça mukabil tatbik edilen cezanın amacı geçmişte işlenen fiile karşılık kefare, gelecek bakımındansa, özel ve genel önlemdir. Güvenlik tedbirleri ise, sadece ileriye yöneliktir. Failin tekrar suç işlemesini önlemeye ve dolayısıyla toplumu korumaya çalışır.

3.4. Ceza ve İnfaz İşlemleri

3.4.1. Kavramlar

➤ Ceza

Suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı yasaların öngördüğü yaptırım şeklidir.

➤ İnfaz

Hâkimin görmüş olduğu dava sonucunda suçluya verdiği yaptırımın uygulanması halidir. Bu yaptırım hapis cezası para cezası şeklinde olabilir.

İnfazın amacı hapis cezasının infazında, suçlunun karakterini değiştirmek ve tüm kötü alışkanlıklarını yok etmek gibi gerçekleşmesi olanaksız hedefler değil, suçluyu yeniden sosyalleştirme ve olabildiğince eğitime amaçları göz önünde bulundurulur. Hükümlülerin gruplandırılması, bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılmalıdır.

İnfaz süresince, suçluyu yeniden sosyalleştirme ve eğitime amaçlarına ulaşmak için baskıcı veya yapıcı yöntemlere başvurulabilir. Baskıcı yöntem, baskı ve korkutma ile eğitmektir. Bu yöntemi savunanlar, ancak bu biçimde suçlunun kötü eğilimlerinin yok edilebileceğini ileri sürerler. Ancak, çağdaş pedagoji biliminin ilkeleri arasında baskı ve korkutmanın artık yer almadığı kuşkusuzdur. Bu yöntem kişiyi yeniden sosyalleştirmek yerine, topluma daha da yabancılaştırır.

Resim 3.1: İnfaz

3.4.2. İnfaz İşlemleri

Hükmü veren mahkeme, hükmün kesinleşmesinden sonra bir hafta içinde aynı yerde bulunan Cumhuriyet Başsavcılığına kararı göndermelidir. Hükmü alan Cumhuriyet Savcısı ilamın üzerine geliş tarihini yazarak ilamda dikkat edilecek hususları incelemelidir. Bu incelemeyi yaptıktan sonra ilamın infazına engel bir konunun bulunmaması hâlinde infaz defterine veya denetimli serbestlik genel defterine kaydı yapılmalıdır.

Kayıt işleminden sonra hükümlü başka bir yerde oturuyorsa, ilamat evrakı hükümlünün oturduğu yerdeki Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmelidir.

Hükümlü hakkında kaçması veya kaçacağına dair şüphenin bulunmaması ve üç yıldan az hapis cezasının bulunması hâlinde; hükümlünün mahkeme kararında belirtilen adresine çağrı kâğıdı gönderilmelidir.

Çağrı kâğıdında; çağrı kâğıdını çıkartan Cumhuriyet Başsavcılığının adı, ilamın numarası, hükmü veren mahkemenin adı, hükümlünün adı ve soyadı, hükümlünün adresi, cezanın nevi ve miktarı belirtildikten sonra, ilamın infazı için on (10) günlük süre içinde Cumhuriyet Başsavcılığına başvurulması, başvurulmadığı takdirde yakalama emrinin çıkartılacağı belirtilmelidir.

Hükümlüye tebliğ edilen çağrı kâğıdına hükümlü 10 gün içinde infazın ertelenmesini talep etmezse Cumhuriyet Başsavcısı kişiyi infaz kurumuna göndermelidir.

3.4.3. İnfazın Temel İlkeleri

İnfazın amacına ulaşılabilmesi için bulunması gerekli unsurlar şunlardır: Güvenlik, düzen, bakım ve adalettir. Bu unsurlar arasında denge sağlanması gerekir. Örneğin, sadece güvenlik ve düzeni ön plana alıp hükümlülerin bakımını ve infazda adaletin sağlanmasını göz ardı etmek yanlış olur.

Yeni İnfaz Yasasında bu unsurlar, hapis cezasının infazında gözetilecek ilkeler olarak gösterilmiştir. Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulacaklar ve adalet esaslarına uygun hareket edilecektir. Ayrıca, infaz kurumunda yaşamın insan onuruna yakışır biçimde olması için gerekli maddi ve manevi koşulların sağlanması ve infazın yazılı hukuk kurallarına uygun yürütülmesi de hedefler arasındadır.

Ceza infaz kurumunda; aydınlatma, temizlik, giyim, beslenme koşulları çağdaş düzeyde olmalıdır. Sağlık sorunlarını çözmek için, devlet tedbir almalı; ceza infaz kurumunda düzen ve disiplin sağlanmalı, disiplin cezası verilebilmelidir. Hükümlülerin dış dünya ile ilişki kurmalarına izin verilmeli, ceza infaz kurumunda kütüphane bulunmalıdır.

3.4.4. İnfaz Kurumları Türleri ve Çeşitleri

3.4.4.1. Ceza ve Tutukevlerinin Kuruluş ve İdaresi

Ceza ve tutukevleri Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen yerlerde kurulur. Kural olarak mahkeme bulunan her yerde bir ceza infaz kurumu veya tutukevi bulunmaktadır. Kapalı cezaevlerinin dış güvenliği İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan Jandarma Teşkilâtı tarafından sağlanmakta, bu ceza ve infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerin nakil işlemleri de bu kuvvet tarafından yürütülmektedir.

Hiyerarşik yapıya göz atılacak olursa, ceza infaz kurumları Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Bu genel müdürlükte hâkim veya savcılık mesleğinden olan 1 genel müdür, 4 genel müdür yardımcısı, 4 daire başkanı, 13 tetkik hâkimi, 18 kontrolör ile birlikte çok sayıda personel görev yapmaktadır. Tutuklu ve hükümlülerin izin, nakil, açık ceza infaz kurumundan ayrılma, duruşmaya veya hastaneye sevk; eğitim ve meslek eğitimi, tahliye sonrası koruma, ödenekler gibi işlemleri ile bakanlıkça atanan ceza infaz kurumu personelinin atama, nakil, izin, sicil, terfi, disiplin gibi işlemleri bu genel müdürlük tarafından yürütülür.

Kurumun bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısı kurumun gözetiminden ve denetiminden sorumludur. İş bölümü gereği infaz işlerinden sorumlu olan Cumhuriyet Savcısı ceza infaz kurumundan sorumludur. Kurum müdürü; yüksekokul mezunu olup ceza infaz kurumundaki başarılarıyla temayüz etmiş kişilerden mesleğe idare memuru olarak sınavla alınmış kişiler arasından atanır. Müdür; kurumun yönetim, gözetim, denetim, temizlik, infaz, güvenlik, iş yurdu ve eğitim çalışmaları ile sosyal faaliyetlerinden ve kurumun tüm işlemlerinden sorumludur.

Resim 3.2: Ceza infaz kurumu

3.4.5. Ceza İnfaz Kurumlarının Türleri

3.4.5.1. Açık Cezaevi

Hükümlülerin çalıştırılması ve meslek edindirilmesi zorunluluğuna dayalı içten ve dıştan koruma ile görevli personeli bulunmayan ve firara karşı fiziki engelleri olmayan kurumlardır. Ceza infaz kurumlarında; revir, sinema ve konferans salonu, yatakhane, yemekhane, teşkilatlı mutfak, soğuk hava deposu, çamaşırhane, berber, mescit, hamam ve iş atölyeleri bulunmaktadır.

3.4.5.2. Kapalı Cezaevleri

İçten ve dıştan koruma ile görevli personeli bulunan, firara karşı fiziki engelleri olan ve yoğun güvenlik önlemleri uygulanan kanunda sayılı hâller dışında oda, koğuş ve koridor kapıları kapalı tutulan infaz yerleridir.

Kendi içinde de değişik tipleri olan bu tür cezaevlerinden 24 tane vardır. “İl cezaevi” olarak tasarlanan bu cezaevlerinde genelde bulunduğu il ve çevresindeki illerde suç işleyenler kalmaktadır.

3.4.5.3. Çocuk İslahevi

12 ile 18 yaş arasındaki çocuk suçluların kaldığı infaz yeridir. 100-250 arasında değişen kapasiteleri vardır. Küçüklerin barındırıldığı, dıştan koruma ile görevli personeli olmayan ve firara karşı fiziki önlemleri bulunmayan eğitim, öğretim ve meslek edindirme esasına dayalı, açık cezaevi statüsündeki yerlerdir.

3.4.5.4. Kiralık Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Ceza infaz kurumu binaları için yeterli arazi bulunamamasından ya da inşaat maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı kiralanmaktadır. Ülkemizde 3 adet kiralık ceza infaz kurumu bulunmakta olup kapasiteleri 14-34 kişi arasında değişmektedir.

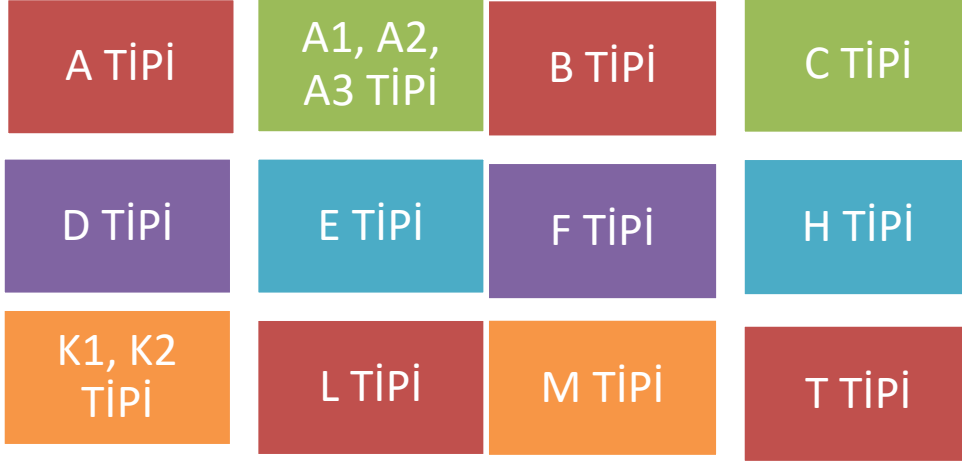
3.4.5.5. Yarı Açık Cezaevi

Dıştan koruma ile görevli personeli bulunmayan, ancak firara karşı engelleri olan cezaevleridir. Bu cezaevinde hükümlülerin açık cezaevinde olduğu gibi serbestçe dışarı çıkabilmeleri mümkün değildir. Hükümlüler bir iş veya sanat kolunda çalışmak zorundadırlar.

3.4.6. Niteliklerine ve Kapasitelerine Göre Cezaevleri

Bu kategoride bulunan tutukevleri orada bulunabilecek suçlu sayısındaki farklılıklar ve koğuş sayılarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca kişilerin almış oldukları cezanın ağırlığına göre de bir ayırım yapılmaktadır.

CEZAEVİ TIPLERİ

Resim 3.3: Cezaevi çeşitleri

- A tipi: 1950 ve 1970 yıllarda inşa edilen “İlçe tipi” cezaevleri. 4 adet koğuşu, bulunan bu cezaevleri sadece 34-30 kişi kapasiteli infaz yeridir. Bu tür cezaevlerinde genelde basit suçlardan tutuklanan ya da ceza alanlar tutulmaktadır.
- A1 tipi: “İlçe tipi” cezaevi olarak tasarlanan bu yerlerde 4 koğuş ile birlikte 2 adet hücre vardır. Ayrıca kadın ve çocuklar için ayrı bölümleri de var. 24 ile 40 kişi arasında değişen kapasitesi bulunmaktadır.
- A2 tipi: 1950’li yıllarda inşa edilen bu tip cezaevlerinde 5 koğuş ve 2 disiplin hücresi vardır. Kapasitesi 40 kişiliktir.
- A3 tipi: İçinde 6 koğuş bulunur. Kadın ve çocuklar için özel bölüm ve kütüphane vardır. Kapasite 60 kişiliktir.
- B tipi: İçinde 7 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunur. Her koğuşun kendi havalandırması mevcuttur.
- C tipi: İçinde 8 koğuş ve 4 disiplin hücresi var. 164 ile 300 kişi kapasitelidir
- D tipi: Türkiye’de sadece 2 adet bulunan bu tip cezaevleri biri idare bloğu olmak üzere 11 blok ve 230 odadan oluşur. 16 adet çok amaçlı hobi salonu var. Tek ve üç kişilik odalar bulunmaktadır.
- E tipi: İki katlıdır ve koğuş sistemine göre düzenlenmiştir. 2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik koğuşlar var. Her koğuşun da kendi havalandırması var. 600-1000 kişi arasında değişen kapasiteleri var.

- F tipi: Yüksek güvenli kapalı cezaevleri. Terör, uyuşturucu ve diğer organize ve ağır suçlardan hükümlü ya da tutuklular için tasarlandı. 1, 2 ve 3 kişilik odalar var. Kapasitesi 368 kişidir. Zemin tünel kazma girişimlerine karşı özel hasır demirli betonla kaplıdır. Tutuklu ve hükümlülerin kendilerine ait havalandırma alanları vardır. Farklı oda ya da koğuşlarda kalanların birbirini görme ya da temas kurma imkânı bulunmamaktadır.
- H tipi: Oda sistemi var. 200 tane tek kişilik, 100 tane üç kişilik oda bulunur. Toplam kapasite 500 kişidir.
- K1 tipi: “İlçe tipi” cezaevidir. 4 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunur. 40 ile 60 kişilik kapasitesi bulunur.
- K2 tipi: “İlçe tipi” cezaevidir. 6 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunur.
- L tipi: Büyük kentlerdeki eski cezaevlerinin yerine inşa edilen geniş kapasiteli ve yüksek güvenli cezaevleridir. Spor ve kültür amaçlı mekanların da mevcut olduğu bir “kompleks” halinde düzenlenen bu cezaevlerinde 61 adet 7 kişilik, 4 adet 3 kişilik, 40 adet tek kişilik odalar bulunuyor. Dijital ve elektronik teknoloji ile yönetilen bu cezaevlerinde 24 saat kameralı denetim vardır. Türkiye’deki 19 L tipi cezaevinde toplam 23 bin kişi var. L tipi cezaevlerinin en ünlüsü, Ergenekon ve Balyoz sanıklarının da bulunduğu Silivri Ceza ve İnfaz Kurumları yerleşkesi. Yerleşke içinde 8 adet L tipi cezaevi bulunuyor.
- M tipi: İki katlı ve koğuş sistemine göre düzenlenen bu cezaevlerinde 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalar vardır.
- T tipi: 1, 3 ve 8 kişilik oda ve koğuşlar bulunur. 3 ve 8 kişilik odalar 2 katlı. L ve F tipi cezaevlerine yakın özellikte cezaevleri. İş atölyeleri, kütüphaneler ve spor alanları bulunur.

Resim 3.4: Cezaevi hücresinden bir görünüm

3.4.7. İnfazı Sona Erdiren Haller

3.4.7.1. Ceza Zaman Aşımı

Hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren belli bir sürenin geçmesi halinde artık ceza yaptırımının uygulanamaması halidir.

Kanunda yazılı sürelerin geçmesiyle dava ve cezanın düşmesini ifade eden zamanaşımı, dava ve ceza zamanaşımı şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır. Dava zamanaşımındaki süreler ceza zamanaşımındaki sürelerden daha kısadır. Konumuz olan ceza zamanaşımına örnek verecek olursak;

- Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.
- Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
- Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmi dört yıl.
- Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- Müebbet hapis cezalarında otuz yıl olan bu sürelerin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

3.4.7.2. Hükümlünün Ölmesi

Hükümlünün ölümü, hapis cezaların ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarını ortadan kaldırıır. Para cezası takside bağlanmışsa, doğal olarak, ölümden sonraki bir tarihe rastlayan taksitler ortadan kalkar. Ancak, ölüm, ölümden önce kesinleşmiş olmaları koşulu ile müsadere ve yargılama gideri hakkında verilen hükümler üzerine etkili değildir. Bunlar, yerine getirilirler.

3.4.7.3. Af

Kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak, suç ve ceza koymak, suçu kovuşturmak nasıl devletin bir erki ise, aynı şekilde suçu ve cezasını affetmek de devletin bir erkidir. Bundan ötürü, af, kanunla çıkartılır. Kanundan kaynaklı bu kavram genel af ve özel af şeklinde ayrılmaktadır.

Genel af, TBMM tarafından çıkarılan, cezayı ve cezanın bütün sonuçlarını ortadan kaldıran bir af çeşididir. Suçu veya ceza mahkûmiyetini, tüm hüküm ve neticeleri ile birlikte ortadan kaldırmaktadır. Bu demektir ki, kişi hakkında henüz kamu davası açılmamışsa dava açılmayacak; davası açılmışsa, dava düşürülecek; hüküm verilmiş kesinleşmişse, hüküm yerine getirilmeyecek; ceza çektiriliyorsa, çektirilmeye son verilecektir.

Özel af, ceza mahkûmiyetini değil, yalnızca cezayı ortadan kaldıran bir aftır. Kanunun özel aftan anladığı, sadece "hapis cezasının" affıdır. Afla, hapis cezasının ya infaz kurumunda çektirilmesine son verilir, ya da infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir, veya adli para cezasına çevrilebilir. Öyleyse, TBMM, af çıkarırken, bu seçeneklerden birini seçmeye zorunludur.

3.4.7.4. Şikâyetten Vazgeçme

Kanun, “ suçtan zarar gören kişinin”, yani mağdurun, açıkçası suçla ihlal edilen ve ceza ile korunan değer veya menfaatin hamilinin, şikâyetinden vazgeçebileceğini kabul etmiştir. Davanın açılmasının şikâyete bağlı olduğu anlarda kanunda aksine bir düzenleme bulunmuyorsa, şikâyet etmeme yani şikâyetten vazgeçme davayı düşürür.

Kural olarak şikâyetten vazgeçmenin cezanın infazına etkisi bulunmamaktadır. Ancak kanunda vazgeçmenin cezayı ortadan kaldıracağı belirtilen hallerde şikâyetten vazgeçme halinde ceza infaz edilmez.

3.4.7.5. Uzlaşma

Kanun uzlaşma kavramını sadece şikâyete bağlı suçlarda öngörmüştür, o yüzden uzlaşma şikâyetten vazgeçme ile birlikte düzenlenmiştir. Uzlaşmada, şikâyetten vazgeçmeden farklı olarak, failin ve mağdurun karşılıklı iradelerinin bulunmasını gerektirmektedir.

Uzlaşma fail ve mağdurun kendi isteğiyle yani özgür iradeleri ile gerçekleşmelidir. Cumhuriyet Savcısı veya hâkim, failin ve mağdurun özgür iradeleri ile uzlaşmış olduklarını saptamalıdır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 253/8. Maddesinde “zarar uzlaşmaya uygun olarak giderildiğinde ve uzlaşma işleminin giderleri fail tarafından ödendiğinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilir” hükmüne yer vermiştir. Yine CMK’nin 253/2. maddesinde, “uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde davanın düşmesine karar verilir.” demektedir.

3.4.7.6. Ön Ödeme

Ön ödeme kanunda “Dava ve Cezanın Düşürülmesi Nedenleri” arasında düzenlenmiştir. Ön ödemede, ceza miktarı az olan bazı suçlar, failin belli bir miktar para cezasını, yargılanmaksızın, önden ödemeyi kabul etmesiyle, suç olmaktan çıkmakta, idarî suç niteliğini kazanmaktadır. Böylece, kanun koyucu, kamu davası açılmamasını veya davanın düşürülmesini sağlayarak yargının işini azaltmayı, suçluyu cezaevi ortamından uzak tutarak suçun bulaşıcılığını gidermeyi, daha da önemlisi, kişiyi tüketici konumuna sokmayarak hem bireysel hem de kamusal bakımdan ekonomik, toplumsal, siyasal yarar elde etmeyi amaçlamaktadır.

Ön ödeme uzlaşmadan farklıdır. Ön ödemede mağdurun “maddi ve manevi zararı” giderilmemekte, fail, yargılanmaksızın, hürriyeti bağlayıcı ceza yerine, suçunun karşılığı olarak kanunun öngördüğü para cezasını ödemeyi kabul etmekte ve suçtan kurtulmaktadır. Cumhuriyet savcısı veya hâkim, ön ödemeyi resen göz önüne alır. Sanık ön ödemeyi kabul etmemek hakkına sahiptir.

Ön ödeme uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere yalnız adli para cezasını gerektiren suçlarda veya kanun hükmünde öngörülen hapis cezasının yukarı haddi üç ayı aşmayan suçlarda mümkündür.

3.4.8. İnfaz İşlemi Birimleri

3.4.8.1. İnfaz Hâkimliği

İnfaz hâkimlikleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak, yargı çevresinde ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunan ağır ceza mahkemeleri ile coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak ilçe asliye ceza mahkemeleri nezdinde kurulur. İnfaz hâkimliğinin yetki alanı, kurulduğu yer ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlıdır.

İnfaz hâkimliğine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcılar arasında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca iş ve kadro durumuna göre atama yapılır veya o yerdeki hâkimlerden birine infaz hâkimliği yetkisi verilebilir.

- İnfaz hâkimliğindeki kişiler şu işlerin yapılmasından sorumludur:
 - Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması.
 - Hükümlülerin cezalarının infazı, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.
 - Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek.

Resim 3.5: İnfaz hukuku

Hukukun kuvvetinin azaldığı yerde, kuvvetlinin hukuku geçerli olmaya başlar.(MAURICE DUEVERGER)

3.4.8.2. İnfaz Savcılığı

Ceza infaz kurumundan sorumlu Cumhuriyet Savcısının infaz işlemlerinin tamamından sorumlu olduğuna ilişkin bir kural olmamakla birlikte, uygulamada ceza infaz kurumu ile hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı arasındaki sıkı bir ilişki nedeniyle bu iki görev arasında paralellik kurulmaktadır.

Savcı ceza infaz kurumlarının mevzuata ve temel insan haklarına uygun yönetilmesinin denetimini yapmakla görevlidir. Ayrıca mahkeme kararının infazının sağlanması ve izlenmesinden de sorumludur.

- İnfaz Savcısı önüne gelen dosyaları şu açılardan inceler.
 - Ceza doğru hesaplanmış mı?
 - İlam zamanaşımına uğramış mı?
 - Kesinleşme şerhi var mı?
 - Gözaltı ve tutuklulukta geçen süre cezayı karşılıyor mu?

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek ilam işlemlerini, ceza infaza dair uygulama faaliyetini gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İlam kavramını tanım olarak araştırınız.	➤ 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunundan yararlanınız.
➤ Ceza ve infaz işlemlerine ilişkin bilgi edininiz.	➤ Adliyeye gidip ilgili birimden bir ilam örneği isteyiniz.
➤ Ceza infaz kurum türleri hakkında ön bilgi edininiz.	➤ Türk Ceza Kanunundan faydalanınız.
➤ Cezaevlerinin tarihçesini hakkında bilgi edininiz.	➤ 5275 Sayılı Ceza Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanundan yararlanınız.
➤ Nitelik ve kapasitelerine göre cezaevleri kaçaya ayrılır araştırınız.	➤ CTEGM İnternet sitesinden yararlanınız
➤ İnfaz işlemlerinin hangi hallerde sona erdiği hakkında bilgi edininiz.	➤ UYAP mevzuat sitesinden yararlanınız

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazanımlarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

- 1) Mahkeme kararını denir.İnfaz edilebilmesi için hükmün..... gerekir.
- 2) .Sürelî hapis cezası kanunda aksi bulunmadıkça az fazla olamaz.
- 3) Ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü altsoy ve üstsoylarıyla belirlenen koşullarda gün aralıklarla görüşebilir.
- 4) Hükmü veren mahkeme ilamı hükmün kesinleşmesinden itibaren bir hafta içinde makamına göndermelidir.
- 5) Cezaevleri tarafından belirlenen yerlerde kurulur.
- 6) Hükümlünün hâli infazı sona erdiren hallerden biridir.
- 7) Beş yıla kadar olan hapis ve adli para cezalarında ceza zamaşımı süresi vardır.
- 8) Genel ve özel af çıkarma yetkisi aittir.
- 9) Hükümlülerin sevk, nakil ve izin işlemlerinden sorumluluk aittir.
- 10) Yargılamada iddia görevi yapan kurum olarak makamı vardır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme ”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk Ceza Kanununun amaçlarından? A) Kişi özgürlüğünü korumak B) Kamu güvenliğini sağlamak C) Suç işlenmesini önlemek D) Toplumsal barışı sağlamak E) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi Ceza Hukukunun temel ilkelerinden değildir? A) Kanunilik B) Cezaların şahsiliği C) İyi niyetin korunması D) Kanun önünde eşitlik E) İnsan haysiyetinin korunması
3. Ceza Kanununda belirtilen suç tanımını birden fazla kişinin işlemesine ne denir? A) Zincirleme suç B) İştirak C) Teşebbüs D) Fikri içtima E) Hepsi
4. Yaptırımların amacı aşağıdakilerden hangisi değildir? A) Sosyal hayatı mümkün kılmak, toplumsal hayatı disipline etmektir. B) İnsanlara iş olanakları yaratmaktır. C) Devlet tarafından kanunla yaptırım altına alınmış suçları işlemeleri hâlinde cezaya hükmedilmesidir. D) İnsanların düzen içinde, kargaşa olmadan rahat bir hayat sürmelerini temin etmektir. E) Kişilerin işlediği suçlarda hatalarının farkına vardırmasıdır.
5. Kişi zorunluluk halinde suç işlemişse bu kişi hakkında verilecek mahkeme kararı hangisidir? A) Ceza verilmesine yer olmadığı kararı B) Davanın ertelenmesi kararı C) Davanın reddi kararı D) Beraat kararı E) Davanın düşmesi kararı

6. Aşağıdakilerden hangisi Ceza Muhakemesine hâkim olan ilkelere dendir?
A) Şüpheden sanık yararlanır ilkesi
B) Delil serbestliği ilkesi
C) İnsan onuruna saygı ilkesi
D) Kıyas yapılabilmesi
E) Hepsi
7. Aşağıdakilerden hangisi tanıklıktan çekinme hakkına sahip değildir?
A) Şüphelinin nişanlısı
B) Şüphelinin evlatlığı
C) Şüphelinin eşi
D) Şüphelinin 3. derece kan hısımları
E) Şüphelinin 3. derece kayın hısımları
8. Aşağıdakilerden hangisi ceza yargılamasındaki karar türlerinden değildir?
A) Beraat kararı
B) Hükümün 1 yıl sonra açıklanması kararı
C) Davanın reddi kararı
D) Davanın düşmesi kararı
E) Mahkûmiyet kararı
9. Gözaltı süresi bütün ihtimaller dâhilinde en fazla ne kadardır?
A) 12 saat
B) 24 saat
C) 36 saat
D) 48 saat
E) 60 saat
10. Aşağıdaki bilgilerden hangileri ilamda bulunmalıdır?
A) Hükümlünün bilgileri
B) Kararın kesinleşme tarihi
C) İlamın infaz için Cumhuriyet Savcısına gönderiliş tarihi
D) Hangi güvenlik tedbirinin uygulandığı
E) Hepsi
11. Müebbet hapis cezasında koşullu salıverilme durumunda tek işlenmiş suçlarda kişi en az ne kadar cezaevinde kalır?
A) 24 yıl
B) 30 yıl
C) 34 yıl
D) 36 yıl
E) 40 yıl

12. Hükümlülerin çalıştırıldığı ve meslek edindirildiği, içten ve dıştan koruma personelinin olmadığı infaz kurumu hangisidir?
A) Çocuk ıslahevleri
B) Açık cezaevleri
C) Yarı açık cezaevleri
D) Kiralık kapalı cezaevleri
E) Kapalı cezaevleri
13. Oda sisteminin olduğu 200 tane tek kişilik 100 tane de 3 kişilik odaların bulunduğu cezaevi tipi hangisidir?
A) A tipi
B) D tipi
C) H tipi
D) M tipi
E) T tipi
14. Beş yıldan fazla olan hapis cezalarında ceza zamanaşımı süresi ne kadardır?
A) 5 yıl
B) 10 yıl
C) 20 yıl
D) 25 yıl
E) 30 yıl

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Bulduğunuz il ya da ilçedeki bir duruşmaya katılarak mahkemede bulunan kişilerin (hâkim, sanık, tanık ...) görevleri konuları hakkında bilgi edinip gözlemlerinizi sunum hâline getiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri Evet, kazanamadığınız becerileri Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1	Ceza Hukukunun niçin var olması gerektiğini sınıf ortamında tartıştınız mı?		
2	Ceza Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukukunun hangi noktalarda ayrıldığını araştırıp cevabını yanıtlayabildiniz mi?		
3	Bulduğunuz ilde hangi tip cezaevlerinin bulunduğunu tespit ettiniz mi?		
4	Mahkeme kararlarının neler olduğu konusunda bir hâkimle görüşüp bilgi topladınız mı?		
5	Duruşma izleyip örnek bir ilam metni edindiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	E
3	A
4	B
5	C
6	B
7	A
8	E

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'İN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	D
3	E
4	B
5	C
6	A
7	B
8	C
9	A
10	E

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'İN CEVAP ANAHTARI

1	İlam, kesinleşme
2	1 ay, 20 yıl
3	15 gün
4	Cumhuriyet Başsavcısı
5	Adalet Bakanlığı
6	Ölümü
7	Ceza zamaşımı
8	TBMM
9	İnfaz Hâkimi
10	Savcılık

MODÜL DEĞERLENDİRME'NİN CEVAP ANAHTARI

1	E
2	C
3	B
4	B
5	A
6	E
7	E
8	B
9	C
10	E
11	A
12	B
13	C
14	C

KAYNAKÇA

- <http://www.adalet.gov.tr/> (Erişim Tarihi : 11.02.2016 – 13 :10)
- <http://www.cte.adalet.gov.tr/>(Erişim Tarihi : 12.02.2016 – 10 :50)
- <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/>(Erişim Tarihi : 12.02.2016 – 17 :30)
- <http://www.adalet.gov.tr/eğitim/>(Erişim Tarihi : 14.02.2016 – 09 :10)
- GÜNAY Erhan, **Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve İlgili Mevzuat**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2006.
- KAMER Kadri Vehbi, **Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı**, Adalet Yayınları, 2.baskı, Ankara, 2007.
- KURT Mehmet, **Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007.
- DEMİRBAŞ Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınları, 5.baskı, Ankara, 2007.
- CENTEL Nur, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 4. Baskı, Ankara, 2007.
- Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, **Türk İnfaz Hukuku, Hizmet İçi Eğitim Notları**, Ankara, 2007.
- NURSAL Necati, **Türk İnfaz Sistemi, Ceza İnfaz Kurumu**, Hizmet İçi Eğitim Notları, Ankara, 2007.
- TAŞKIN Ahmet, **Ceza ve Ceza Usul Hukuku, Ceza İnfaz Kurumu**, Hizmet İçi Eğitim Notları, Ankara, 2007.
- KAMER Kadri Vehbi, **Cezaevi idaresi, Ceza İnfaz Kurumu**, Hizmet İçi Eğitim Notları, Ankara, 2007.
- İnfaz Hâkimliği Kanunu

- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
- Ceza Muhakemesi Kanunu
- Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
- https://www.google.com.tr/search?q=ANAYASA+K%C4%B0TAP%C3%87I%C4%9E I&biw=1607&bih=778&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjS95v18JLLAhUGCiwKHby5B0IQ_AUIBigB&dpr=0.85#tbm=isch&q=AH LAK+KURALLARI&img rc=46GKAZ9jqtBaM%3A (Erişim Tarihi 25.02.2016 S.14:38)
- https://www.google.com.tr/search?q=S%C3%96ZL%C3%9C+SAVUNMA&biw=1607 &bih=778&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjwvPGn- ZLLAhVo7nIKHYpDLwQ_AUIBigB&dpr=0.85#tbm=isch&q=CEZAEV%C4%B0+T %C4%B0PLER%C4%B0&imgrc=orDQS25W10-K4M%3A (Erişim Tarihi: 25.02.2016 s. 14:58)
- https://www.google.com.tr/search?q=cezan%C4%B1n+infaz%C4%B1&biw=1607&bih =778&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiU4oiBgJPLAhUKbhQKHABK Dt8Q_AUICcgD&dpr=0.85#imgrc=WsRVDanxVc_y9M%3A (Erişim Tarihi: 25.02.2016 s. 15:20)